

FRANZ

Česká republika, Polsko, Německo / 2025 / 127 min. / režie: Agnieszka Holland

Doporučená přístupnost: od 15 let

Téma: Franz Kafka a jeho svět

Předměty: český jazyk a literatura, dějepis, výtvarná a filmová výchova, základy společenských věd, němčina

Cílová skupina: SŠ a víceletá gymnázia

Délka hodiny: 2 vyučovací hodiny (bez projekce filmu)

Metodické materiály zpracoval: MgA. Jiří Forejt, Ph.D.

Franz je filmovým portrétem představujícím osobnost Franze Kafky s důrazem na zachycení jeho charakterových rysů, rodinných vztahů i sociálních vazeb s pražskou uměleckou komunitou v 10. a 20. letech dvacátého století. Film se soustředí na zachycení rodinné atmosféry rodiny Kafků v čele s autoritativním otcem, figurou pečující matky a sester. Snímek studentům nabízí možnost nahlédnout do atmosféry multikulturní Prahy, kterou až do začátku 2. světové války utvářelo soužití Čechů, Němců a početné židovské komunity. Film je s ohledem na doporučenou přístupnost a komplexnost vyprávění vhodný pro studenty a studentky středních škol a vyšších ročníků gymnázií. Film je didakticky možné využít napříč vyučovacími předměty.

Předmět	Téma
Český jazyk a literatura	Kafka a jeho dílo (Proměna, Ortel, Dopis otci, V kárném táboře, Dopisy Felici, Dopisy Mileně), filmová interpretace vs. literární text
Dějepis	Praha na přelomu 19. a 20. století, postavení židovské komunity, pražské ghetto, německá komunita, společenské změny
Občanská výchova / ZSV	Identita, vykořenění, tlak společnosti vs. svoboda jednotlivce
Výtvarná a filmová výchova	Vizuální jazyk filmu, expresionismus, „kaleidoskopická mozaika“ jako tvůrčí princip
Němčina	Kafka jako německy píšící autor, bilingvní prostředí filmu

Režisérka Agnieszka Holland

Agnieszka Holland patří mezi nejvýznamnější evropské režisérky a byla třikrát nominována na Oscara. Studovala na pražské FAMU, natáčí v Polsku, USA i České republice. Její tvorbu charakterizuje téma zápasu jednotlivce s tlakem společnosti i s vlastními vnitřními rozpory. Mezi její nejnámější filmy patří *Evropa, Evropa* (1990), *Úplné zatmění* (1995), *Ve stínu Beethovena* (2006), oceňovaný seriál *Hořící keř* (2013) či *Pan Jones* (2019). V české produkci natočila *Šarlatána* (2020), nominovaného na Oscara a oceněného pěti Českými lvy. Její nejnovější snímek *Hranice* (2023) získal Zvláštní cenu poroty v Benátkách a řadu mezinárodních ocenění. V roce 2024 převzala spolu s producentkou Šárkou Cimbalovou České lvy za mimořádný počin v audiovizí a byla vyznamenána medailí Za zásluhy o stát v oblasti kultury.

Franz Kafka

Franz Kafka (1883–1924) byl německojazyčný spisovatel židovského původu, narozený a žijící v Praze. Během svého života vydal jen minimum svých děl, protože byl velmi kritický ke své práci. Ačkoliv většinu volného času věnoval psaní – ať už korespondenci, nebo vlastní literární tvorbě –, mnoho svých textů sám zničil. Když onemocněl tuberkulózou požádal ve své závěti přítele a literárního druha Maxe Broda, aby po jeho smrti všechny nezveřejněné rukopisy zničil. Brod však Kafkově přání nevyhověl a vydal řadu jeho děl, včetně románů *Proces* a *Zámek*, z nichž některé byly nedokončené. Kafka je dnes považován za jednoho z nejvlivnějších spisovatelů 20. století. Jeho dílo je prosyceno motivy, které zůstávají aktuální i dnes – osamocení, absurdnosti společenských struktur či napětím mezi lidskou individualitou a systémem. Velký vliv na jeho tvorbu mělo rodinné zázemí, vztah k autoritativnímu otci i jeho vlastní úzkostné stavy. Byl sociálně plachý, což vedlo k tomu, že značnou část své energie věnoval psaní korespondence. Způsoby, jakými komunikoval se svým okolím, do značné míry předznamenával principy fungování společnosti v informačním věku.

Synopse

Působivý příběh inspirovaný životem, dílem a fantazií spisovatele Franze Kafky, který dokázal fascinujícím způsobem předběhnout svou dobu. Vegetarián, workoholik, introvert, outsider, milenec v dopisech a úředník v noční můře. Franz je plný fantazie, humoru, bolesti a vnitřního světa muže, který ve svých knihách definoval moderní existenciální úzkosti a i sto let po své smrti zůstává zrcadlem našich nehlubších strachů a tužeb. Režisérka Agnieszka Holland skládá kaleidoskop událostí z fragmentů, snů, dopisů a dochovaných příběhů. Vzniká tak smyslově intenzivní portrét muže, který nikdy nepřestal hledat sám sebe – a právě tím se dotkl něčeho podstatného v nás všech.

Jak efektivně zapojit návštěvu kina do výukového procesu?

Film Franz svou formou i obsahem vybízí k tomu, aby byl využit ve vzdělávacím procesu. Učitelé mohou prostřednictvím filmu přiblížit studentům osobnost Franze Kafky – jeho povahu, každodennost, obavy, prostředí, v němž vyrůstal, i jeho vztahy a lásky. Díky tomu si studenti/ky mohou nalézt cestu k jeho literární tvorbě, která se jim otevře novou perspektivou a umožní jim lépe ji chápat a vztahovat ke svému vlastnímu životu.

Vzdělávací potenciál filmu se nejlépe rozvine tehdy, pokud je návštěva kina začleněna do širšího výukového procesu. Doporučujeme proto postupovat ve třech krocích:

- 1. Před návštěvou kina** věnovat část vyučovací hodiny přípravě, která studenty/tky uvede do kontextu (biografie, doba, prostředí, literární dílo).
- 2. Samotná projekce** podpořit ji krátkým lektorským úvodem a případně diskuzí bezprostředně po filmu.
- 3. Reflexe ve třídě** s odstupem se k filmu vrátit v navazující hodině, kdy studenti/ky získají prostor k analytickému a reflexivnímu zpracování zážitku.

Pro jednotlivé fáze jsme připravili sadu aktivit, které můžete podle potřeby a zaměření svého předmětu využít. Zastřešujícím výukovým cílem by měla být motivace studentek a studentů k přečtení vybraného Kafkova díla. Samotná práce s Kafkovými texty však není obsahem metodických doporučení. Zhlédnutí filmu může představovat pozitivní motivaci k četbě náročnějších textů, které by studenty za jiných okolností minuly. Pro jednotlivé fáze vzdělávacího procesu jsme přiřadili substituční aktivity, které je možné volit na základě preferencí vyučujících.

Před návštěvou kina

Časová dotace: 45 min.

Název aktivity: Playing Kafka

Příprava: Pro realizaci aktivity si bezplatně stáhněte digitální hru Playing Kafka. Hra vznikla k 100. výročí od úmrtí Franze Kafky ve spolupráci Goethe Institutu a herního studia Charles Games. Hru lze stáhnout do PC, tabletů i chytrých telefonů. K dispozici jsou výukové materiály pro strukturování výuky. Vše je dostupné zdarma na webových stránkách Goethe Institutu, včetně traileru ke hře: <https://www.goethe.de/ins/cz/cs/kul/the/plk.html>

Výukové cíle: Studenti/ky se seznámí interaktivní formou s poetikou díla Franze Kafky. Dozví se o příběhovém ukotvení tří Kafkových děl: Dopis otci, Proces a Zámek. Hru je možné využít i pro výuku německého jazyka díky dostupnosti této jazykové verze. V kombinaci se zhlédnutým filmem může tato aktivita motivovat studenty k četbě vybraných Kafkových děl.

Popis aktivity: Hra disponuje třemi kapitolami. Ve vzdělávací verzi je možné volit kapitoly na přeskáčku. Dohrání každé z nich zabere přibližně 20 minut. Tato časová dotace umožní, aby pedagog studentům v rámci vyučovací hodiny představil aktivitu a téma hodiny, následuje herní zážitek a hodina je zakončena společnou reflexí, která se může soustředit na diskuzi o Kafkově poetice, která se promítá do podoby her. Pro rozvržení aktivity je možné využít výukové materiály dostupné na webových stránkách Goethe Institutu. Samotné hraní hry může probíhat různými způsoby. Pokud mají studenti/ky povolené mobilní telefony, mohou si hru stáhnout do dvojic a projít si herním zážitkem po malých skupinkách. Pokud máte k dispozici školní tablety nebo přístup do počítačové učebny, je možné hru hrát ve dvojicích i tímto způsobem. Nicméně je možné postupovat tak, že hru bude hrát pedagog či vybraný student, a herní zážitek bude přenášen na virtuální tabuli či plátno ve třídě. Během hraní může probíhat průběžná diskuze a komentování. Tento způsob pasivního diváctví při sledování herního zážitku je poměrně oblíbeným fenoménem mezi nejmladší generací na sociálních sítích.

Před návštěvou kina

Časová dotace: 25 min.

Název aktivity: Kruh osobnosti

Příprava: Přizpůsobte si třídu tak, aby se studenti/ky mohli usadit v kruhu a vzájemně na sebe viděli. Zajistěte si rozměrný papír (ideálně jeden list z tabule flipchart) a fixy.

Výukové cíle: Studenti/ky budou společně diskutovat o Kafkově době a každodennosti, která ho obklopovala. Dostanou příležitost sdílet svoje znalosti o charakteru Prahy na přelomu 19. a 20. století. Uplatní zde znalosti z různých předmětů, vzájemně se obohatí, a lépe se díky tomu připraví na návštěvu kina, který by pro ně mohl být bez znalosti dobových souvislostí v některých momentech hůře čitelný. Tvůrci filmu totiž počítají se základní obeznámeností diváka s charakterem dané doby.

Popis aktivity: Studenti/ky se s vyučujícím posadí do kruhu tak, aby na sebe všichni viděli. Aktivitu je možné otevřít diskuzí o tom, co podle studentstva utváří osobnost člověka, co vše na nás má vliv během našeho dětství a dospívání. Následně přejdeme přímo k osobnosti Franze Kafky. Doprostřed kruhu pedagog rozprostře plachtu. Nakreslí kruh a do jeho středu napíše jméno Franz. Diskuze pokračuje otázkami, co si myslíme, že na Franze mohlo působit a mít vliv, pokud vyrůstal a celý život prožil v Praze na přelomu století. Je to rodina? Jak se lidé bavili, existoval už film? Franz psal německy, ale mluvil česky. Byl součástí židovské komunity. Dětství prožíval v pražském židovském ghettu. Jaká byla skladba obyvatel Prahy té doby? Pedagog by měl využít znalostí, kterými studenti/ky přirozeně disponují, a vést je v toku myšlenek k pokud možno komplexnímu popsání Kafkovy reality z různých úhlů. Jednotlivé podněty zapisujte po obvodu kruhu. Ty důležitější zapisujte větším písmem a blíže ke jménu Franz. Ty méně důležité dále po obvodu kruhu a menším písmem.

Lektorský úvod

Časová dotace: 10 min.

Název aktivity: Pozor, bude to jízda!

Příprava: Příprava na lektorský úvod je ztížena faktem, že vyučující nemůže vidět film předem. Proto postačí obeznámenost se synopsí filmu, profilem režiséry a povědomím o osobnosti Franze Kafky. Nicméně vzhledem k délce filmu by se měl lektorský úvod omezit na zklidnění studentů a jejich zaujetí proto, co je čeká. Během úvodu požádejte kino, aby promítlo filmový plakát na plátno.

Výukové cíle: Připravit studenty na filmový zážitek. Zklidnit skupinu. Upozornit je na výraznou filmovou formu. Navést pozornost ke sledování jednotlivých výrazových prostředků jako střih, kamera, zvuk.

Popis aktivity: V rámci úvodu by měl pedagog zmínit režiséru filmu a hlavní téma filmu. Jedná se o portrét osobnosti spisovatele Franze Kafky, který však není typickým dobovým filmem.

Režisérka přistoupila k látce autorsky a využívá výrazně stylizovaných postupů v práci s kamerou, vedením herců i střihem. Na experimentální aspekty filmu lze poukázat i prostřednictvím plakátu. Diskutujte se studenty o tom, jak na něj plakát působí, co od filmu očekávají. Upozorněte je na to, aby si všímali také toho, jakým způsobem je film vytvářen. Vizualní koncept plakátu připomíná Kafkovu sochu od Davida Černého u obchodního domu Máj na Národní třídě. I na tento moment lze poukázat. V závěru úvodu lze poukázat na úspěchy filmu skrze uvedení na významných filmových festivalech, např. v kanadském Torontu.

Diskuze v kině

Časová dotace: 10 min.

Název aktivity: Sdílení

Příprava: Stačí zůstat se studenty v kině po celou dobu projekce. Pokud chcete diskuzi po projekci udělat dynamičtější, přineste si sebou pytlík mandarinek.

Výukové cíle: Bezprostřední reflexe filmového zážitku. Prostor pro vyjádření pozitivních i negativních emocí. Motivace studentů k formulaci vlastního názoru. Hledání argumentů.

Popis aktivity: Pokud studenti/ky mají na začátku diskuze ostych s vyjádření svých názorů, můžete využít prostou „didaktickou“ pomůcku. Hodte mandarinku obloukem do publika, kdo ji chytí, mluví a řekne pár slov o zhlédnutém filmu nebo odpovídá na položenou otázku. Nicméně studenti/ky mohou chtít mluvit i bez pomoci. Doporučujeme obracet pozornost k formě, ke stylu, v jakém byl film natočen. Studenti/ky mohou reagovat na zadání z lektorského úvodu. Jak na ně působily experimentální a nevšední prvky ve vyprávění: pohledy herců do kamery, reportážní pasáže, skoky do současnosti, prohlídka Kafkova muzea, snové sekvence.

Reflexe ve třídě

Časová dotace: 20 min.

Název aktivity: Charakteristika postav

Příprava: Výhodou je zobrazení fotografií obou postav na plátně. Využití metod dramatické výchovy.

Výukové cíle: Studenti/ky jsou schopni pojmenovat charakterové rysy F. Kafky a jeho otce. Formulují vlastní názory, které dokládají na příkladech scén z filmu.

Popis aktivity: Studenti/ky jsou rozděleni do menších skupin po čtyřech. Dostanou zadání, aby ve společné diskuzi pojmenovali výrazné charakterové rysy nejprve Franze Kafky a následně jeho otce. Jaký vztah mezi sebou oba mužové měli? Souzněly spolu jejich povahy, nebo byly naopak v protikladu? Ve druhé části aktivity dostanou skupiny za úkol vytvořit scénu, která výstižně vypovídá o jejich vztahu. Tuto scénu si skupinky nacvičí metodou tzv. „živého obrazu“. Ten se odvíjí tak, že se studenti/ky v prostoru rozestaví do takových pozic a gest – bez pohybu, staticky – aby pro diváka byla daná momentka pochopitelná a odnesl si z ní povědomí o vztahu daných postav a situaci, ve které se nachází. Každou ze „zamrzlých“ situací je pak následně možné na domluvené znamení, potom, co přihlížející hádají, o co se v dané scéně jedná, rozmrazit a situaci dohrát.

Reflexe ve třídě

Časová dotace: 20 min.

Název aktivity: V kůži Franze Kafky

Příprava: Připravte si buřinku, a nebo klobouk. V případě zájmu doporučujeme zjistit si další informace o výukové metodě „učitel v roli“.

Výukové cíle: Ověření znalostí studentů formou společné diskuze.

Popis aktivity: „Učitel v roli“ představuje funkční metodu, která je využívána (nejenom) v dramatické výchově. Před začátkem aktivity doporučujeme vytvořit ve třídě patřičnou atmosféru. Aktivita nemusí probíhat při sezení v lavicích. Pokud máte jiný vhodný prostor, kde se můžete pohodlně usadit – například do kruhu, využijte toho. Učitel vstupuje do role nasazením klobouku na hlavu. Od té chvíle se z něj stává Franz Kafka a studenti/ky mohou pokládat otázky přímo Kafkovi. Tato aktivita může sloužit k ověření znalostí, vysvětlení nejasných momentů z Kafkova života, atp. Aktivitu je možné variovat. Kafkou se mohou stát i studenti/ky a pokoušet se odpovídat na otázky svých spolužáků.

Chcete audiovizi zapojovat více do výuky?

Současné revize RVP dávají školám větší prostor pro práci s filmem a audiovizuálními díly. Rádi vám budeme jako filmový distributor na této cestě partnerem. Připravili jsme pro vás několik doporučení, která vám mohou pomoci lépe se v oblasti filmové a audiovizuální výchovy (F/AV) zorientovat.

Filmvychova.cz: portál provozovaný Asociací pro filmovou a audiovizuální výchovu, která sdružuje lektory i učitele, kteří pracují s filmem. Na portále naleznete inspiraci pro pedagogickou práci, volně dostupné metodiky, tipy na další vzdělávání pedagogických pracovníků atp.

Učebnice Filmouka: první učebnice pro výuku filmu určená 2. st. ZŠ a víceletým gymnáziím. Učebnici doplňuje metodická příručka pro učitele a portál s audiovizuálními ukázkami. Více informací naleznete na www.filmouka.cz.

Certifikovaná metodika F/AV: ve formě interaktivního pdf dokumentu představuje zásobník desítek oborových metod a technik, které pro vás mohou být inspirací při skládání vlastních výukových lekcí. Metodika je bezplatně dostupná na www.filmvychova.cz.

Kniha o didaktice F/AV: v září 2025 vychází v Nakladatelství AMU kniha Filmová a audiovizuální

výchova: úvod do oborového hledání, která vám představí didaktická východiska oboru umožní lepší orientaci v práci s audiovizí v rámci vzdělávání. Kniha bude dostupná na www.namu.cz.